

Name of the Scholar: Ahmad GhaniKhosrawi

Supervisor: Prof. Qamar Ghaffar

Department of Persian, JMI, New Delhi 25

Title of Thesis: "Critical Edition of Diwan-e- QasimKahee "

چکیده مقاله

عناوین مطالب :

بخش اول

وضعیت سیاسی ، ادبی و فرهنگی هندوستان در عهد مغول

ظهیرالدین محمد بابر شاه ، ابوالغازی نصیرالدین محمد همایون شاه، جلال الدین محمد اکبر شاه ، نورالدین جهانگیر.

بخش دوم

مولانا قاسم کاهی ، زندگینامه آثار و حالات او .

بخش سوم

دیوان قاسم کاهی .

از درخشانترین دوره ها در ادب فارسی در هندوستان ، دوره مغولان از پادشاهی بابر تا اورنگزیب هست . در این دوره هندوستان از هر جهت اعم از فرهنگی ، ادبی ؛ هنری ، علمی و غیره رشد چشمگیری داشته است بحدی که در تمام ادوار تاریخی سابقه نداشته است و جزو مقتدرترین حکومت ها در آن دروه در سراسر عالم بوده است .

ظهیرالدین محمد بابر

ظهیرالدین محمد بابر شاه ، سرسلسله خاندان تیموری در هندوستان است . بابر در سال 888 متولد گردید . او با تدبیر و آگاهی به پادشاهی هندوستان رسید و امپراطوری بزرگ و مستحکم را در این سرزمین بنیان نهاد. بابر در سال 933 هجری قمری هندوستان را متصرف گردید . او باشعرا ، علماء و هنرمندان ارتباط تنگاتنگ و عمیقی داشت . اثر مهم بابر که به زبان ترکی نوشته شده ترک بابر است . همچنین خط بابر از ابداعات ظهیرالدین محمد بابر است . وفات او در سال 1530 در هندوستان اتفاق افتاد که بعد ها در زمان شیرشاه سوری جنازه اش به کابل انتقال داده شده در همانجا مجدداً به خاک سپرده شد.

نصیرالدین همایون شاه

تولد همایون در یکشنبه چهارم ذی‌قعدة سال 973 هجری قمری در منطقه دار الامان کابل اتفاق افتاد. همایون از خردی به تحصیل علم آغاز نموده نزد استاتید مشهور عصر علوم مختلفه را فرا گرفت. او در عرصه شعر، نجوم و غیره مقام ولایی یافت. بخصوص در زمینه نجوم یگانه روزگار خویش به شمار میرفت. شاعر مشهور عصر همایون قاسم کاهی است.

همایون در 24 سالگی جانشین پدر شد و در حالیکه 49 سال و 4 ماه و ده روز از عمرش به حساب قمری میگذشت از بام افتاد و دار فانی را وداع گفت. " همایون پادشاه از بام افتاد " مصرع مشهوری است که توسطه قاسم کاهی سروده شد که تاریخ وفات همایون به شمار میرود. هر چند دوره پادشاهی همایون کوتاه و همواره با جنگهای داخلی و شورش همراه بود ولی هرگز از عرصه دانش و فن و هنر بدور نمانده، شعر، ادب، هنرمندان و عرفای مشهوری را از اقصاء نقاط عالم به هندوستان دعوت نموده، آنان را اعزاز و اکرام فراوان مینمود.

جلال الدین محمد اکبر شاه

اکبر در سال در رجب سال 949 هجری قمری به دنیا آمد. با مشکلاتی که برای همایون پیش آمد فرزندش اکبر از تحصیل علم بازماند. او در سن سیزده سالگی جانشین پدرش در سلطنت هندوستان گردید. از درخشانترین دوره های عصر سلطنت در هندوستان دوره اکبر شاه هست. در دوره حاکمیت نیم قرنه اکبر شاه هندوستان از هر جهت در زمینه های مختلف علمی، ادبی، فرهنگی، هنری و غیره رشد قابل ملاحظه نموده از بهترین و مقتدرترین نظام های دنیا گردید. او شاعران، هنرمندان، ادباء و شعرا را از نقاط مختلف عالم به هندوستان دعوت نموده آنان را اعزاز و اکرام فراوان نمود. آثار فراوانی در عصر او در زمینه های مختلف اعم از ترجمه و شعر و تفسیر و حدیث و غیره تالیف گردید که تعداد آنها به صدها اثر میرسد. اکبر پس از 51 سال و دو ماه پادشاهی دار فانی را لیبیک گفت. از لحاظ شعرو هنر و ادب و علم عصر اکبر مشهورترین دوره در تاریخ هندوستان بشمار میرود. از شعرا مشهور عصر اکبر شاه مولانا قاسم کاهی، غزالی مشهدی، فیضی و دیگران هستند. از منشیان مشهور عصری اکبر که وزیر او نیز بود ابوالفضل علامی است که آثار او در آن دوره مشهور بوده است.

نورالدین جهانگیر شاه

پس از فوت اکبر پسرش نورالدین منقب به جانگیر در سال 1605 به تخت شاهی هندوستان نشست و تا سال 1627 میلادی به قدرت ادامه داد. دوره جهانگیر آرام ترین دوره در عهد مغولان بشمار میرود. در عصر او نیز هندوستان در زمینه های مختلف علمی و ادبی رشد چشمگیری داشت.

مولانا قاسم کاهی

مولانا سیدنجیم الدین ابوالقاسم مشهور به کاهی در سال 868 هجری قمری در منطقه سغد و یا به قولی میانکال سمرقند متولد و در سال 988 در شهر اکره هندوستان چشم از جهان فرو بست. قاسم کاهی با خانواده پس تولد به کابل آمد و سپس در پانزده سالگی نزد مولانا جامی به هرات رفت و 7 سال نزد او کسب تحصیل علم و ادب و عرفان را نمود که در همه زمینه های فوق مقام والایی یافت.

قاسم کاهی دوبار به هندوستان آمد سفر اول از سال 930 تا 956 هجری قمری به طول انجامید. سفر دوم او از سال 961 تا 988 هجری قمری می باشد که سال وفات او در هندوستان است. قاسم کاهی 120 سال عمر کرد. ممدوحین او بهادرخان، خانزمان، همایون، اکبر، کامران میرزا و عسکری میرزا است.

قاسم گاهی شاعر بزرگ عصر همایون و اکبرشاه به شمار میرود. او صوفی و ارسته بود که استغفای ذاتی اش او را بران وا میداشت که سر به آستان هیچکسی نگذارد.

آثار قاسم گاهی عبارت اند از : قصیده نغیر در باب اسطرلاب همایون که متاسفانه وجود ندارد ، مثنوی گل افشان که بیت به بیت بر وزن بوستان سعدی سروده شده که این اثر هم مفقود هست و چیزی از آن باقی نمانده است . رساله در علم موسیقی و سه رساله در علم بدیع و بیان که متاسفانه از این ها هم اثری نیست . تنها چیزی که از قاسم گاهی موجود است دیوان غزلیات او شامل 432 غزل و تعداد رباعیات و مقطعات و رساله معمای اوست که شامل 230 بیت است . اثر حاضر دیوان قاسم گاهی است که از روی دو نسخه خطی موجود در کتابخانه مولانا آزاد دانشگاه اسلامی علیگر به شماره 149 و 150 ردیف سبحان الله است که از روی دو نسخه فوق تصحیح و تدوین گردیده است . اشعار به ترتیب ردیف و قوافی ثبت گردیده است .